

Észak-Macedónia
mint erősödő stratégiai partner
Magyarország számára

Viola Cintia, Orosz Anna & Ármás Julianna

Készítette Viola Cintia, kutató, MKI
Orosz Anna, kutató, MKI
Ármás Julianna, kutató, MKI
2024. szeptember 26.

Észak-Macedónia mint erősödő stratégiai partner Magyarország számára

Orbán Viktor miniszterelnök 2024. szeptember 26-án először látogat Észak-Macedóniába miután tavasszal a konzervatív Belső Macedón Forradalmi Szervezet – Demokratikus Párt a Macedón Nemzeti Egységért (*Внатрешна македонска револуционерна организација – Демократска партија за македонско национално единство*, VMRO-DPMNE) elsöprő [győzelmet aratott](#) a baloldal felett a parlamenti és elnökválasztáson. A magyar kormány hagyományosan jó kapcsolatot ápol a VMRO-DPMNE-vel, éppen ezért annak kormányra kerülésével újra felélénkülhetnek a magyar–macedón kapcsolatok. Magyarország számára a kiemelten fontos bilaterális kapcsolatrendszer négy pilléren nyugszik: 1) regionális stabilitás és biztonság; 2) migrációs válság kezelése; 3) gazdasági együttműködés és 4) történelmi hasonlóságok.

Magyarország mélyen érdekelt a Nyugat-Balkán békéjében és stabilitásában, mivel szomszédos orszádként közvetlenül érintik a térségben zajló folyamatok. Ennek részeként Magyarország külpolitikai prioritása a Nyugat-Balkán EU-tagsága, így Észak-Macedónia uniós tagságának is lendületes támogatója. Magyarország álláspontja az, hogy a térség integrációja erősebbé teszi az EU-t és növeli annak versenyképességét. Budapest és Szkopje is hasonlóan értelmezik biztonságuk fogalmát is, ugyanis elsődlegesen a NATO-n és az EU-n belül képzelik annak megvalósítását. A VMRO-DPMNE erős európai politikát visz, de igyekszik megőrizni a magyar külpolitikát is jellemző nemzeti identitás elemeire építő szuverenista irányvonalat, különösen a bilaterális viták (macedón–görög, macedón–bolgár) tekintetében, amelyek komoly társadalmi mobilizáló erővel bírnak.

A regionális biztonsági kérdések közül kiemelt kockázatot jelent a migrációs válság, annak hatékony kezelése pedig prioritás mindkét fél számára. Magyarország számára Észak-Macedónia kiemelten fontos partner ebben a kontextusban is. Nem véletlen, hogy a washingtoni NATO-csúcson Orbán Viktor miniszterelnök észak-macedón kollégájával, Hrisztijan Mickoszkival is az illegális migráció elleni küzdelem fokozásáról és az ezirányú együttműködésekről tárgyalt. A nyugat-balkáni régió migrációs tranzitcsomópont, és a térséget átszelő útvonal az Európába irányuló fő migrációs útvonalak egyike. Ezt felismerve Budapest ezért a régió egészét segíti a migrációkezelési képességek fejlesztésében (anyagilag, eszközzel, szakértelemmel), illetve támogatja a térség határigazgatási kapacitásainak fokozását.

Észak-Macedónia első tíz kereskedelmi partnere között megjelenik Magyarország, ugyanakkor a legnagyobb befektetők között még nem szerepel Budapest. A legnagyobb magyar beruházás még 2001-ben valósult meg,

amikor a Magyar Telekom felvásárolta a Makedonski Telekomunikacii (MakTel) többségi tulajdonrészét, így a MakTel a Telekom Csoport leányvállalatává vált. Az utóbbi időben felmerült a 4iG belépése is a macedón piacra, amely már előzetes együttműködési megállapodást is kötött a macedón kormánnyal. A távközlési szolgáltatásokon túl még kiemelkedő lehetőségeket rejt a mezőgazdaság és az energiaipar is. A Nyugat-Balkán más országaiban már tapasztalattal rendelkező nagyvállalatok, a MOL és az OTP sincs jelen a macedón piacon, amelyek kiaknázatlan lehetőségeket jelentenek a magyar gazdaság számára. A kedvező politikai klíma, vagyis a VMRO-DPMNE és a magyar kormány jó kapcsolata elmélyíthetik a gazdasági együttműködést a két ország között, jó példa erre az 500 milliós eurós államközi kölcsön, amelyet Magyarország juttat Észak-Macedóniának. Az így megerősödő macedón–magyar kapcsolatok lehetőséget teremtenek arra, hogy a magyar közép- és nagyvállalatok megjelenjenek a folyamatosan bővülő macedón gazdaságban.

A gazdasági kihívásokat tetézték az ország függetlenségét övező politikai viták is, amelyek mind a mai napig hatással vannak Szkopje uniós csatlakozására, szomszédos államokkal való viszonyára, illetve külkapcsolatainak alakulására is. Noha az ország 1991. november 20-án proklamálta függetlenségét, a nemzetközi elismerést hátráltatta a Görögországgal folyó név vita, amelyhez kereskedelmi embargó is kapcsolódott 1995-ig. Végül 1995. szeptemberében Athén elismerte az ország függetlenségét Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság (*Former Yugoslav Republic of Macedonia*, FYROM) név alatt, ennek ellenére Görögország később is [számos alkalommal](#) emelt vétót Szkopjével szemben. Bár Szkopje 2005 decemberében megkapta az EU-tagjelölti státuszt, a görög vétó(k) következtében az uniós csatlakozási folyamat továbbra is stagnált. A név vitát végül a 2018-as [preszpai megállapodás](#) rendezte – a macedón szociáldemokrata és a görög baloldali kormányok között –, aminek köszönhetően az ország Észak-Macedóniaként csatlakozhatott a NATO-hoz. Az EU-csatlakozási tárgyalások megkezdése azonban továbbra sem kapta meg a szükséges támogatást a Tanácsban, ami komoly pofonként érte a szociáldemokrata vezetést, amely lényegében az EU-tagság érdekében meghozandó szükséges áldozatként tudta csak lenyomni a macedón néptorkán a névváltoztatást. Eredmény hiányában komoly hitelvesztést szenvedtek el, amely ráadásul egy gyenge gazdasági teljesítménnyel, rossz szociális helyzettel, valamint látványos visszaélésekkel és korrupciós botrányokkal is párosult.

Az EU hezitálása idővel újabb frontvonal élesedéséhez vezetett. Bulgária a kilencvenes években konstruktívan viszonyult a függetlenedő Macedóniához. Az EU tagjaként azonban Bulgária később ismét beleállt az önálló macedón nyelv és identitás léte körüli vitába. 2017-ben – szociáldemokrata kormányzás idején – megállapodást írt alá a két ország a köztük lévő baráti kapcsolatokról, amelynek végrehajtása kapcsán azonban várhatóak voltak a konfliktusok. Végül Bulgária azzal az igénnyel lépett fel, hogy vegyék fel a bolgár kisebbséget Észak-Macedóniában az államalkotó nemzetiség sorába, noha a bolgárok aránya a lakosságon belül mindössze 0,2%. Az ehhez szükséges macedón [alkotmánymódosítást](#) az EU feltételként szabta meg az uniós csatlakozási tárgyalások megkezdéséhez, de az ezzel szembeni politikai és társadalmi ellenállás meghatározónak bizonyult a 2024. májusi választásokkor.

Az ún. „albán kérdés” az önálló macedón államiság kialakításának egyik meghatározó része volt. Észak-Macedóniában az albánok pontos arányát nehéz megmondani, de a lakosság minimum 25%-át adják; és a helyzetet árnyalja, hogy az albán közösség a Koszovóval határos északi területeken él, egymás mellett párhuzamosan létező macedón–albán társadalmakat létrehozva ezeken a területeken. Az albán közösség politikai státuszának rendezetlensége 2001-ben fegyveres összecsapásokhoz is vezetett, amelyet az [ohridi keretmegállapodás](#) zárt le. Ami az albán pártok közti erőviszonyokat illeti, a legtöbb támogatót még mindig a Demokratikus Unió az Integrációért (albánul: *Bashkimi Demokratik për Integrim*; macedónul: *Демократска унија за интеграција*, DUI) tudhatja magáénak, melyet a 2000-es évek elején a fegyveres konfliktusban is érintett Ali Ahmeti hozott létre. Azonban a DUI korrupciós ügyei meggyengítették a pártot, és az ellenzéki albán pártok összefogása (VLEN Koalíció) és a VMRO-DPMNE-vel való összeférhetetlensége miatt ellenzéki kényszerült 2024-re. Az új albán koalícióban a koszovói Önrendelkezés képviselője is helyet kap, így a jelenlegi macedón kormánykoalícióban szerepet vállaló albán politikai erők a koszovói kormányfő támogatását is élvezik. Az albán pártok bevonása a mindenkori kormánykoalícióba egyfajta íratlan szabály, egyben a békés etnikumközi kapcsolatok garanciája is. Ugyanakkor nem garantált, hogy ezáltal ne lennének majd etnikum-közi feszültségek, hiszen míg a vezető kormánypárt közigazgatási reformot akar megvalósítani, addig az albán koalíciós partner ellenzi azt.

A 2024-es elnök- és parlamenti választásokra az akkor kormányzó Macedóniai Szociáldemokrata Szövetség (*Социјалдемократски сојуз на Македонија*, SDSM) lényegében felszámolta a saját támogató bázisát, és történelmi mélypontra került. A választások a VMRO-DPMNE és elnökjelöltjének, Gordana Siljanovska-Davkovának elsőprő győzelmét hozták. A 120 fős törvényhozásban 58 mandátumot szerzett a Hristijan Mickoski vezette pártszövetség, míg az SDSM mindössze 18 helyet tudott megszerezni. A parlamenti választásokkal új szereplők kaptak politikai legitimitációt, illetve erősödtek meg. A macedón blokkon belül a kumanovói polgármester, Maksim Dimitrievski által vezetett A Mi Macedóniánkért (*За Наша Македонија*, ZNAM) párt jól szerepelt (6 mandátum) és nagy esélye van rá, hogy új politikai erőként pozícionálja magát a VMRO–DPMNE és az SDSM közé, új alternatívát biztosítva az utóbbiból kiábrándult szavazóknak. A ZNAM ideológiáját és gazdaságpolitikáját tekintve inkább balközép párt, ám retorikájában, különösen Bulgáriával szemben, nacionalista irányt képvisel, amivel hatékonyan tudta elszipolyozni az SDSM-vezette kormányból kiábrándult szavazók többségét.

A választási eredmények tükrében a választók számára kiemelten fontos kérdések a gazdasági helyzet javítása, a látványos korrupciós botrányok visszaszorítása, másrészt a nemzeti identitással kapcsolatos ügyek határozott képvisellete úgy, hogy az ne legyen végletesen gátja az EU-hoz való közeledésnek. Noha elsőre úgy tűnt, hogy a kormány újra megnyitja a „görög frontot”, hamar bebizonyosodott, hogy az a lépés további negatív konzekvenciákkal járna (újabb görög vétő lehetősége; a preszpai megállapodás megszegését az USA hasonló módon szankcionálhatná, ahogy Milorad Dodikot a daytoni békemegállapodás miatt Bosznia-Hercegovinában). Így tehát az ország nevének megváltoztatása, bár politikai és nemzetközi feszültségeket keltett, de ezek lecsillapodtak, és jelenleg nincs napirenden egy ilyen kezdeményezés. A Bulgáriával le nem játszott meccset azonban még próbálják

a saját politikai elképzeléseik mentén alakítani; a cél valószínűleg az lesz, hogy az EU-csatlakozási folyamat minél későbbi fázisában kelljen megfelelni az alkotmánymódosítás követelményének – vagyis, hogy a bolgár közösséget államalkotó közösségként ismerjék el.

A macedón–magyar kapcsolatrendszer regionális biztonsággal, migrációs válsággal és gazdasági együttműködéssel kapcsolatos pillérét jól keretezik a történelmi hasonlóságok a két ország között. A mai Észak-Macedónia, illetve Macedónia mint földrajzi egység az évszázadok során számtalan birodalomnak volt része, sokszor egyidőben gyakoroltak fennhatóságot a területen különböző hatalmak, ezzel szétszabdalva azt. Míg Magyarország számára az oszmán hódítás jelentette az egykor egységes Magyar Királyság feldarabolását, addig Észak-Macedónia számára ez már az ókortól kezdve így volt. Az egykori megosztottság problematikája máig hatással van mindkét nemzet életére, ahogy az ebből eredő ellentmondásos viszony is a szomszédokkal. Magyarország éppen a területeinek elvesztése okán, lakosságának határon kívül rekedése miatt került sokáig megoldatlan és máig fel-fellángoló konfliktusos helyzetbe Szlovákia, Románia vagy Szerbia esetében. Észak-Macedónia számára a történelem során állandóan jellemző feldaraboltság, nagyobb birodalmakba integrálódás nehezítette el a kapcsolatokat Bulgáriával, Görögországgal és Szerbiával. A macedón identitás alapkérdéseinek megkérdőjelezése megnehezíti az ország kétoldalú kapcsolatait szomszédaival, ugyanakkor az ilyen konfliktusok feloldásában Magyarországnak olyan több évtizedes tapasztalata van, ami megosztható és politikai *know-how*-ként „exportálható”. A magyar szomszédságpolitika és nemzetpolitika tehát szintén olyan kapcsolódási pontok, ahol Magyarország nemcsak Észak-Macedónia prosperitásához és politikai sikeréhez, de az egész régió stabilitásához is hozzá tud járulni.